

Digitale hypocrisie?

In het artikel 'Digitale dementie' in 'de Accountant' van november 2004 wordt gesuggereerd dat de digitalisering in het accountantsvak al ver is gevorderd.

Kees Schaap heeft een heel andere ervaring.

KEES SCHAAP*

In het artikel wordt enerzijds gesteld dat we nog maar aan het begin staan van het digitale tijdperk en daarin slechts vorderingen boeken "met een snelheid die omgekeerd evenredig lijkt aan die van de technologische ontwikkelingen". Met die uitspraak ben ik het geheel eens. Maar waarom wordt dan elders in het artikel gesuggereerd dat men reeds sinds de jaren tachtig beschikt over gedigitaliseerde gegevensvastleggingen en dat die nu leiden tot gebreken aan de informatiestructuur? Mijn ervaringen staan haaks op de stellingen die het artikel uitstraalt.

In de jaren tachtig is slechts gestart met automatische gegevensverwerking, maar dan voornamelijk door het in gebruik nemen van boekhoudsystemen die de handmatige en mechanische verwerkingen vervingen. Tot in de jaren negentig, en tot op de dag van vandaag bij circa de helft van de kantoren, werden de overige activiteiten uitgevoerd met behulp van mechanische toepassingen zoals typemachines, die later werden vervangen door computers. Maar dat computergebruik was niet anders dan het werken met originele werkmethoden, die waren ontwikkeld op basis van ervaringen uit een periode waarin er nog geen sprake was van digitalisering en automatisering. Schoorvoetend werden bestanden digitaal opgeslagen, maar daarnaast werd alles nog op traditionele wijze vastgelegd. Naast de digitaal opgeslagen stukken worden ook papieren archieven bijgehouden. Twee systemen voor hetzelfde doel kan nooit beoogd zijn. Waarom durft men geen keuze te maken

om volledig over te gaan op moderne hulpmiddelen? In mijn ogen omdat accountants in die keuze niet begeleid worden door bijvoorbeeld de beroepsorganisaties. Deze beschrijven wat de accountant moet doen en laten, maar verzuimen uitspraken te doen over hoe er moet worden gewerkt. Zij onderzoeken onvoldoende welke kant en klare oplossingen er al zijn en staan onvoldoende open om zich daarover te laten informeren.

En dus passen we allemaal methoden toe

'Waarom weet de ene accountant niet hoe de ander werkt?'

die wij tijdens de opleiding of de beginjaren hebben geleerd en ervaren. Omdat de huidige generatie leidinggevend is opgegroeid in een periode vóór het digitale tijdperk, is er een enorme achterstand. Ook bij de collegiale toetsing worden naar mijn mening uitsluitend de *ervaringen* van de reviewers vergeleken met de werkmethoden op het te controleren kantoor. Er is geen gedefinieerde norm waaraan kan worden getoetst. De beroepsorganisaties weigeren die te definiëren of te kiezen uit bestaande systemen. Terwijl in mijn ogen alleen getoetst kan worden aan normen. Normen die gezamenlijk zijn bepaald. Terwijl er absoluut geen eenduidigheid is in de methoden van werken en de in gebruik zijnde gereedschappen (*tools*) om dat te

bereiken, wordt nota bene in de toelichtingen bij het voorstel Wet toezicht Accountantsorganisaties zomaar in uren uitgedrukt wat de kosten zullen zijn van de noodzakelijke aanpassingen op in gebruik zijnde systemen. De minister blijkt ervan uit te gaan dat de kwaliteitsbeheersing goed onder controle is. Maar waarom weet de ene accountant(sorganisatie) dan niet hoe de ander werkt?

Er bestaan ronduit taboes in accountantsland. Zo wordt zelden gesproken over de papieren archieven, die naast hoge kosten een enorm tijdsbeslag (ook na jaren) vergen. Of over de diverse klantenadresbestanden die gelijktijdig op één vestiging in gebruik zijn, maar verschillen van inhoud en zo leiden tot fouten. Of over het niet, niet juist of niet tijdig aankomen van informatie bij de juiste personen, het gebrekkig beheersen van gemaakte plannings en het bewaken van de voortgang en de kwaliteit van werkzaamheden. En over de grote verscheidenheid in formulieren die in spreadsheet-programma's steeds ad hoc per medewerker en per klantrelatie worden vastgelegd. Het niet onderling willen of durven uitspreken en overleggen over de werkwijzen die worden toegepast en toch suggereren dat de meest moderne digitale toepassingen worden benut, terwijl we allemaal beter weten, noem ik (digitale) hypocrisie.

Noot

* Kees Schaap is directeur Pro Management Accountancy Software.

Reacties en bijdragen

De rubriek Opinie is een podium voor discussie. Wilt u reageren op een artikel in 'de Accountant' of zelf een kwestie aan de orde stellen die van belang is voor het beroep? E-mail naar: deaccountant@NIVRA.nl. Maximumlengte achthonderd woorden.

Splitsing beroepsorganisatie zou vertrouwen bevorderen

Arie Paul Schipper bepleit een situatie als in België: een beroepsorganisatie voor controlerend accountants en een voor andere.

ARIE PAUL SCHIPPER*

Het pleidooi van Hans Blokdijk voor een heldere benoeming van wie auditor is en wie accountant, verdient veel aandacht en bijval. Te lang al wordt de suggestie gewekt en in stand gehouden dat de diensten van onze beroepsgroep het predikaat 'vertrouwensman van het maatschappelijk verkeer' toekomt.

Het jarenlang staande houden van illusies is al schade aan het berokkenen voor het beroep en haar beoefenaren. Maar wat te denken van degenen die op verklaringen moeten steunen?

En wat te denken van degenen die instromen in het beroep - welk beroep en hoe moeten wij ze opleiden? En hoe beoorde-

len op hun merites?

Ik wil niet de indruk wekken dat ik de internationale situatie ken en overzie.

Over de Belgische situatie zijn mij echter nuttige aspecten bekend: Er wordt onderscheid gemaakt tussen bedrijfsrevisoren en accountants/belastingconsulenten, georganiseerd in afzonderlijke instituten (IBR en IAB), die overigens wel op bepaalde terreinen samenwerken.

De bedrijfsrevisor dient zich te beperken tot audit-werk en dus geen administratieve bijstand te verrichten en/of correcties te verrichten: het is zelfs uitdrukkelijk verboden. Een goed vergelijkbaar instituut in Nederland, dat zich sterk maakt voor transparan-

tie en beheersing van bedrijfsprocessen, zal mijns inziens een daadwerkelijke stimulans betekenen voor een structureel herstel van vertrouwen in boekhoudingen en jaarverslaggeving. En dus ook voor vertrouwen in herstel van de economie in ruimere zin. Dat mag toch wel een opoffering vragen? Bijvoorbeeld van de pluriformiteit van het NIVRA?

Wij moeten ons intussen wel afvragen hoe de regeling van de controleplicht moet worden voor de groep bedrijven die wel controleplichtig, maar niet beursgenoteerd zijn. Ik pleit er voor, dat ook daar de administratieve diensten van accountants volledig worden gesplitst in bedrijfsrevisoraat en overige accountancy-diensten. De levering van overige diensten kan dan gerust plaatsvinden door kantoren die het vertrouwen genieten van het management.

Noot

* Arie Paul Schipper is zelfstandig adviseur SA&AS, Schipper Administration & Accounting Solutions.

Internationale controlestandaarden leidend: een wijs besluit

In 'de Accountant' van januari 2005 reageert Jan Achten op een bericht van het NIVRA dat de Engelstalige IFAC-richtlijnen vanaf 2005 *leading* zijn. Naar zijn mening is dat een 'onwijs besluit'. Dat vraagt om een nadere uitleg, vinden Peter Eimers en Hans Verkruijsse.

PETER EIMERS EN HANS VERKUIJSSE*

In zijn bijdrage verwoordt Jan Achten het treffend: 'Het voordeel van de internationale controlestandaarden komt met name tot uitdrukking bij grensoverschrijdende controleopdrachten.' Is het omgekeerde wellicht ook waar: 'voor locale controles zijn de internationale controlestandaarden irrelevant'? Het antwoord hierop is 'absoluut niet'. Om dit te begrijpen is een blik in het verleden en een visie op de toekomst noodzakelijk.

Vanaf 1977 heeft de International Federation of Accountants (IFAC) International Standards on Auditing and Related Services (ISAs) geformuleerd en uitgevaardigd. Met het hechten van haar goedkeuring aan het voorwoord bij de ISAs in 1994 stelde de Council van de IFAC de reikwijdte en het gezag van deze standaarden vast. Het NIVRA verklaarde deze ISA's vanaf 1996 van kracht voor de in Nederland praktiserende registeraccountants, onder de benaming 'Richtlijnen voor de Accountantscontrole' (RACs). Deze hebben de status van 'gezaghebbende uitspraken' van het NIVRA-bestuur en kwamen daarmee in plaats van de louter Nederlandse richtlijnen in de gele en groene Radar-bundel.

Een belangrijk aspect mogen we daarbij niet vergeten: Het NIVRA heeft zich als IFAC-lid gecommitteerd om de IFAC-standaarden integraal in Nederland te implementeren. Meer mag wel ('A-paragrafen'), minder niet. Daarnaast moeten vertalingen vanaf heden zijn gebaseerd op een zorgvuldig door IFAC goedgekeurd vertaalproces, waarbij de originele Engelstalige tekst geen geweld mag worden aangedaan. Daarbij komt dat de

Europese Unie voor wettelijke controles niet heeft gekozen voor specifieke Europese controlestandaarden, maar in de toekomst de ISAs als minimumeis gaat stellen.

De conclusie uit dit alles is dat ook voor locale wettelijke controles de internationale controlestandaarden relevant zijn. Jan Achten geeft in zijn bijdrage enkele voorbeelden van vertaalproblemen. Letterlijke vertalingen blijken niet altijd mogelijk. Weinig Nederlandse accountants zullen warmlopen voor 'bewering' als letterlijke vertaling van 'assertion'. Noemen we het 'controledoelstelling', dan zijn we weer bij de les! Een ander voorbeeld is hoe we in het Nederlands het delicate verschil tot uitdrukking brengen tussen 'should', 'shall' en de Engelse tegenwoordige tijd. Kortom: verschillen zullen er altijd zijn. Maar zijn niet erg, zolang ze geen geweld aandoen aan de bedoeling van de originele (Engelstalige) tekst.

De stelregel anno 2005 is dus: wereldwijd dezelfde normen voor assurance-opdrachten. Geen eventuele misverstanden door locale vertalingen. Dat was de reden voor het NIVRA om aan te kondigen dat de Engelstalige versie leidend is. Daar past één toevoeging bij: 'voorzover er van een standaard nog geen Nederlandse versie beschikbaar is'. Bij de lancering van de nieuwe standaarden in december 2004 is dat ook benadrukt.

Resteert Achters perceptie dat de ISAs zijn gebaseerd op een Angelsaksische context. Binnen de IFAC-commissie die de internationale controlestandaarden ontwikkelt is een groot aantal verschillende nationaliteiten vertegenwoordigd. Jarenlang heeft een

Nederlandse delegatie een bijdrage geleverd aan de discussies en besluitvorming omtrent de controlestandaarden binnen deze commissie.

De conclusie dat de controlestandaarden zijn gebaseerd op een Angelsaksische context doet geen recht aan de jarenlange inspanningen die zijn gedaan door de vorig jaar teruggetreden voorzitter met een Duitse nationaliteit. Wel moet worden toegegeven dat de Angelsaksische context een context is die in veel uithoeken van onze wereld wordt gevolgd en de invloed daarvan niet kan worden miskend. Wat we ons alleen moeten afvragen is: 'Is een dergelijke invloed dan slecht?'

De commissie volgt een zeer nauwgezet en zorgvuldig proces bij het definitief maken van de controlestandaarden. Alle controlestandaarden worden eerst als concept uitgegeven. De concepten worden van commentaar voorzien door de verschillende accountantsinstituten over de gehele wereld, alsmede door accountantskantoren, wetenschappers en wettelijke en andere regelgevende instanties. Binnen de commissie worden alle commentaren beoordeeld en duidelijk aangegeven op welke wijze deze commentaren worden verwerkt. Door het volgen van deze procedure wordt een te grote invloed vanuit welke context dan ook tegengegaan.

Graag nodigen we Jan Achten uit om zijn bijdrage te leveren bij het van commentaar voorzien van nieuwe conceptcontrolestandaarden en kennis te nemen van het zorgvuldige afwegingsproces dat aan het ontwikkelen en definitief maken van een controlestandaard ten grondslag ligt. Aansluiten bij de internationale context van controlestandaarden: een wijs besluit. *Let's keep it simple!*

Noot

* Peter Eimers is vice-voorzitter van de Commissie Controlevraagstukken en -Richtlijnen (CCR) van het NIVRA en als senior manager werkzaam bij het Technical Office van PricewaterhouseCoopers Accountants NV. Hans Verkruijsse is voorzitter van de CCR en als partner werkzaam bij het directoraat Vaktechniek van Ernst & Young

'De stelregel anno 2005 is wereldwijd dezelfde normen. Geen eventuele misverstanden door locale vertalingen.'

Uitslag webstelling

Als het gaat om hun hoge beloning, dan verwijzen bedrijfsbestuurders altijd naar internationale maatstaven. Prima, maar dan moeten ook straffen en boetes van internationaal kaliber zijn.

	RA	Student	Overig	Totaal
Eens	11	22	29	62
Oneens:	2	4	0	6

De stelling is afkomstig van fraudeofficier Hendrik-Jan Biemond. In NRC Handelsblad van 24 december 2004 zei hij: "Justitie moet duidelijk laten zien dat er bestraffing volgt als je een scheve schaats gereden hebt. Dat geldt ook voor de haute finance. Hier geldt de simpele wet van Von Feuerbach: het bewaken van normen werkt pas bij een reële pakkans en een afschrikwekkende bestraffing." En: "In de Nederlandse boardrooms moet het niet alleen over de SEC gaan, maar ook over ons (*het OM, red.*)."

Biemond pleit ervoor dat ook in Nederland stevige straffen worden geëist. Vrijwel alle webstemmers blijken het hiermee eens. In de categorie 'overig' zelfs iedereen. Wel de lusten en niet de lasten, dat gaat niet, is de algemene teneur. "Wanneer de brede maatschappelijke verantwoordelijkheid niet adequaat gedragen wordt, uit hoofde van bijvoorbeeld aandeelhoudersbelang of eigenbelang, dienen forse straffen opgelegd te worden. Wat mij betreft aansluitend bij internationale maatstaven", schrijft iemand. Overigens moet volgens hem of haar hetzelfde gelden voor "accountants waarvan na onderzoek vastgesteld

wordt dat zij onjuiste verklaringen hebben afgegeven als gevolg van commercialiteit of klantbelangen".

Een ander heeft het gevoel dat "op dit moment misdaad/fraude gewoon lonend is" en verwijst daarbij ook naar onder meer handel met voorkennis op de beurs. "Hoe vaak wordt iemand nu echt veroordeeld?"

Een van de weinige tegenstemmers verbaast zich over de gretigheid waarmee mensen grijpen naar steeds maar groter en heftiger maatregelen. De kern ligt niet in strenger straffen, maar in de maatschappelijke veranderingen, meent hij: in het verdwijnen van de samenleving waarin de civil society nog functioneerde en "waarin 'dat doen we niet' nog iets te betekenen had".

Duidelijk is echter dat zolang die samenleving en bijbehorende normen niet terugkeren, ruim negentig procent van de stemmers het zoekt in een steviger aanpak.

